Opłatę pocztową
uiszczono ryczałtem

Цана асобнага нумару 20 грошаў.

НАРОДНАЯ СПРАВА

Выходзіць два разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6. (Wileńska 12, m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.	Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр	Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.	Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№. 35 — Вільня, Аўторак, 16-га лістапада 1926 г. — Год I

№ 34 „Народнае Справы“ з 13-га лістапада с. г. сканфіскаваны па загаду камісара ўраду на м. Вільню за артыкулы „Прывітаньне братом“ і „Водгукі дэкрэту проці прэсы“, ды за фэльетон „Шляхам Грамады“ В. Грывіча.

„Kur. Wil.“ выказвае сваё зьдзіўленьне з прычыны таго, што першая рэпрэсія ў Вільні на падставе дэкрэту скіравана проці беларускае газэты, а ня проці эндэкаў. Казённыя дэмакраты ўдаюць наіўных, стараючыся давясьці, быццам дэкрэт меў на мэце іменна „обуздать“ эндэкаў... Цяпер хіба перастануць пісаць гэтак!

Умацаваньне адміністрацыйнае улады.

Прыймо, якое сустрэў у Сойме дэкрэт проці прэсы, выклікае ў нас некаторую надзею на тое, што дзейнасьць яго будзе спынена. Лішне ўжо крэпка б'ець ён і правых і левых!

Ведама, найгорш ад перадачы ўлады над прэсай у рукі адміністрацыі выйшлі так-званыя „нацыянальныя меншасьці“. Прыклад таго, як адміністрацыя карыстаецца дадзенымі ей правамі, мы мелі надовячы: апошні нумар нашае часопісі скенфіскаваны за артыкул „Прывітаньне Братом“ (з прычыны скліканьня ў Менску канфэрэнцыі ў справе ўсталеньня беларускага правапісу, на якой прадстаўнікоў Заходняе Беларусі дзеля „незалежных прычын“ не аказалася!), за заметку „Водгукі дэкрэту проці прэсы“ з чыста об'ектыўным разглядам праўных падстаў і значэньня дэкрэту, паўтораным за польскай прэсай, ды ўрэшце за літэратурны твор—апавяданьне „Шляхам Грамады“, у якім выведзены, паміж іншым, два ўрадоўцы—пачмэйстэр і камандант пастарунку, ды які прадстаўляе прост нявінную крытыку гэных тыпаў—раўнуючы, прыкладам, з Гоголеўскім „Рэвізорам“, дапушчаным на сцэну навет пры самай чорнай палітычнай рэакцыі ў царскай Расеі! Да таго-ж, калі справа йдзе аб пачмэйстэра, дык у нядзельным нумары ўрадовай газэты „Kurjer Wileński“ выведзены—і зусім бяскарна! — ўжо не літэратурныя пачмэйстары, а запраўдныя — з пошты ў Маладэчне, якія абрабавалі пісьмо з далярамі і ўзьвялі віну на бязьвіннага вазака і ўрэшце... апынуліся за кратай!

Але дэкрэт аб прэсе — гэта толькі першы крок у кірунку перадачы „паўнаты ўлады“—адміністрацыі. Надовячы мы прачыталі ў № 303 Корфантаўскае газэты „Rzeczpospolita“ карэспандэнцыю, у якой апавядаецца, што ваўкавыскі (хіба Валожынскі?!) павятовы соймік зьвярнуўся да Віленска-Троцкага з прапазіцыяй распачаць супольныя захады перад ваяводзтвам, каб справы аб шкоды, зробленыя сялянскай скацінай на панскіх палёх, разглядаліся ня судом, а ізноў-жа адміністрацыяй....

Як відаць, у сучаснай Польшчы намячаецца цэлы палітычны кірунак, які хацеў-бы ўсё жыцьцё народу аддаць пад „высокую руку“ паноў старостаў, зусім адкінуўшы ролю суда, які можа ў нейкай меры абмяжоўваць самаволю адміністрацыі. Абшарнікі, як відаць, нездаволены дзейнасьцяй судоў, хаця іх — пасьля сьмяротнага прысуду Тарнопольскага суда за прыналежнасьць і кіраўніцтва камуністычнай арганізацыі—ў лішняй мяккасьці вінаваціць немагчыма.... Дык рашучае выступленьне арганізацыяў польскіх журналістаў сталіцы і цэлага раду мест на правінцыі проці прэсавага дэкрэту мы мусім шчыра вітаць: гэта—адпор ня толькі проці абмяжаваньня свабоды прэсы, але і проці ўзмацненьня адміністрацыйнае ўлады наагул.

Які вынік будзе мець соймавая барацьба з прэсавым дэкрэтам, — ведама, прадбачыць сяньня немагчыма: гэта будзе спроба Сойму падняць у краі свой аўтарытэт, гэтак патаптаны выканаўчай уладай ад „маёвага перавароту“. І дзеля гэтага барацьба Сойму з урадам на груньце дэкрэту меціме шмат глыбейшае і шырэйшае значэньне, чым толькі абарона забясьпечанае Канстытуцыяй свабоды слова.

ГРАМАДЗЯНЕ! памятайце, што тэрмін складаньня дэкляарацыяў на урадовую беларускую школу канчаецца 31-га сьнежня.

Сойм і Сэнат.

Урачыстае адчыненьне.

13 лістапада адбылося нарэшце ўрачыстае адчыненьне Сойму і Сэнату.

Раніцай у Сойме адбыўся рад нарадаў клюбаў — у справе ўчасьця ў урачыстасьці, якая была назначана ня ў Сойме, але — у Замку, дзе жыве Прэзыдэнт.

Цэлы рад клюбаў Сойму, як абодва беларускія клюбы, усе ўкраінцы і камуністы, ППС, НПР, Жыдоўскае Кола, Нямецкае Кола—пастанавілі—у знак пратэсту — ня прымаць учасьця ў урачыстасьці ў Замку.

Дыскусія ў некаторых клюбах аб тым, ці йсьці ў Замак, ці ня йсьці, была вельмі бурная. У выніку гэтага клюбы „Пяста“, „Вызваленьня“ і „Сялянскай Партыі“ ня прынялі згоднай пастановы і пакінулі сваім сябром вольную руку, ці лепш сказаць—наагул: ісьці, ці ня йсьці ў Замак... 5 паслоў Жыдоўскага Кола таксама зламалі партыйную дысцыпліну ды пайшлі ў Замак...

Гэткім чынам разам, як пішуць газэты, у салі Замку сабралося каля 200 паслоў і сэнатараў (з агульнага ліку 555)...

Пасьля розных цэрэмоніяў, старанна апрацаваных урадам, п. Прэзыдэнт прачытаў сабраўшымся гэткую прамову:

„Паны паслы і сэнатары! На падставе арт. 25 і 37 Канстытуцыі,—я—распараджэньнем сваім з 31 кастрычніка 1926 г.—склікаў у сталічнае места Варшаву Сойм і Сэнат на звычайную сэсію, пасьля распараджэньнем сваім з 8 лістапада 1926 г. я вызначыў дзень адчыненьня звычайнай сэсіі Сойму і Сэнату на сёньня. На гэту сэсію ўрад падаў 29 кастрычніка 1926 г. праект скарбовага закону разам з бюджэтным нарысам на час ад 1 красавіка 1927 г. да 31 сакавіка 1928 г. і будзе трэбаваць ад заканадаўчых палатаў разгляду гэтага законапраекту. Спадзяючыся, што паны паслы і сэнатары споўняць узложаны на іх абавязак, я абвяшчаю адчыненай звычайную сэсію Сойму і Сэнату“.

Прачытаўшы гэта, пан Прэзыдэнт, пакланіўшыся ўсім сабраным, выйшаў з салі. Уся ўрачыстасьць трывала толькі 2 мінуты...

Паседжаньне Сойму.

А 5 гадзіне пачалося паседжаньне Сойму. Старшыня Ратай прачытаў сваё пісьмо да міністра скарбу, у якім, пазываючыся на трох-месячны тэрмін, засьцярэжаны Канстытуцыяй для разгляду парлямантам бюджэту, просіць міністра зьмяніць на гэтым законе дату падачы яго Сойму — з 28 кастрычніка на 13 лістапада,—бо толькі ад 13 лістапада фактычна Сойм мае магчымасьць прыступіць да разгляду бюджэту. — Дык толькі ад гэтага-ж дня павінен і лічыцца трох-месячны тэрмін для працы Сойму.

Вельмі цікаўна наагул для ўзаемных адносінаў Сойму і выканаўчай улады ў Польшчы, што ў сваей прамове п. Прэзыдэнт — ужо пасьля гэтага лісту Старшыні Сойму — паўтарыў, што бюджэтны законапраек пададзены 28 кастрычніка... Вельмі магчыма, што на гэтым груньце ізноў можа ўзгарэцца канфлікт. Бо-ж урад наагул, як відаць, хоча чым-больш абмяжаваць час чыннасьці Сойму, а, з другога боку, Сойм паміма бюджэту мае вельмі шмат іншай працы, якая нeяк не да смаку ўраду: у Сойм пададзена пасламі маса інтэрпэляцыяў, ды розных прапазіцыяў, паміж іншым — прапазіцыя аб скасаваньні прэсавага дэкрэту...

Пасьля старшыні першым узяў голас пасол Сохацкі (камуніст), які дамагаўся сьпешнага разгляду—яшчэ перад чытаньнем бюджэту — факту нарушэньня Канстытуцыі выданьнем прэсавага дэкрэту.

Старшыня даў чарговы голас міністру фінансаў, які шпарка, але нявыразна ды нячутна прачытаў сваё „экспозэ“. У часе чытаньня палова паслоў выйшла з салі.

Дыскусія аб экспозэ адложана на наступнае паседжаньне.

Пасьля гэтага старшыня заявіў, што й рад другіх клюбаў падаў прапазіцыю аб скасаваньні прэсавага дэкрэту. Трэба дадаць, што прапазіцыю гэтую падпісалі ўсе клюбы Сойму, апрача адзінага „Клюбу Працы“ (пасла Касьцялкоўскага). Прапазіцыя ўсіх гэтых клюбаў Сойму уложана, як закон з 3 артыкулаў; яна прадбачыць скасаваньне спрэчнага з Канстытуцыяй дэкрэту — ад 1 сьнежня с. г. Пад прапазіцыяй падпісаліся клюбы: ўсе групы беларусаў, украінцы, эндэкі, хадэкі, дубадэкі-строньчыкі, „Пяст“, пэпээсы, вызваленцы, польскі „Сялянскі Саюз“, Жыдоўскае Кола, Нямецкае Кола, каталікі-людоўцы і Незалежная Хлопская Партыя...

Апрача таго, падобную-ж прапазіцыю падаў асобна яшчэ і ўкраінскі пасол Хруцкі.

Старшыня Сойму, перадаючы гэтыя прапазіцыі ў камісію, дадаў, што — „з-паза Сойму высунуты цэлы рад фармальных „сумліваў“ у справе гэтых прапазіцыяў „...Але,— дадаў ён,—гэтыя „сумлівы“ якраз і будуць высьветлены ў юрыдычнай камісіі Сойму“... З гэтых слоў ясна, што трэба спадзявацца і на гэтым груньце можа вельмі вострай барацьбы „па-за-соймавых колаў“ — за дэкрэт...

Далей старшыня прачытаў прапазыку эндэцкага клюбу—аб выбары соймавай камісіі, якая-б занялася сама сьледзтвам у справе бандыцкага нападу на пасла Зьдзеховскага. Старшыня дадаў, што ад ураду ён атрымаў паведамленьне, што сьледзтва судовых уладаў яшчэ ня скончана, дык што дзеля таго ўрад лічыць перадчасным выбар соймавае камісіі. І гэтая прапазыка аддадзена ў юрыдычную камісію, якая таксама будзе і на гэтым груньце спорыць з урадам, аб чым сам старшыня Сойму выразна папярэдзіў старшыню юрыдычнай камісіі...

На гэтым паседжаньне зачынена. Наступнае паседжаньне назначана на аўторак. На павестцы яго стаяць—дыскусія над экспозэ міністра скарбу, справаздача юрыдычнай камісіі—ў справе абмены прэсавага дэкрэту і выбар аднаго з віцэ-маршалкаў на месца адмовіўшагася пасла-эндэка Плюціньскага. Клюб эндэкаў выставіў кандыдатам „нашага“ віленскага пасла Зьвежыньскага.

Агляд экспозэ міністра скарбу дамо ў наступным нумары—побач з дыскусіяй.

Пратэст польскае прэсы.

На супольным сабраньні ўсіх прадстаўнікоў варшаўскай прэсы прынята рэзалюцыя пратэсту проці прэсавага дэкрэту — гэткага зьместу:

Прадстаўніцтва штодзеннай варшаўскай прэсы сцьвярджае, што дэкрэт з 4-га лістапада ёсьць нарушэньнем свабоды прэсы, — аднэй з істотных здабычаў дэмакртыі, а таксама і нарушэньнем грамадзкіх свабод. Дэкрэт нарушае перадусім асноўны прынцып адказнасьці прэсы толькі перад адпаведным судом. Прэса аддана на „суд“ адміністрацыйнай улады, якая ані сваім характарам, ані спосабом свайго паступаньня не дае ніякай гарантыі незалежнасьці і бесстароннасьці сваіх рашэньняў... Асаблівая небясьпека дэкрэту— у тым, што сваімі агульнымі азначэньнямі („распаўсюджываньня сьведама фальшывых, ці перакручаных“ хоць-бы праз нядбальства вестак ці чутак) — дэкрэт дае неабмяжаваны прастор для самаволі адміністрацыі... Дэкрэт захоплівае сваімі карамі ды „кругавой адказнасьцю“ столькі непавінных ні ў чым асобаў, што ў краі можа стварыцца стан поўнай „праўнай няпэўнасьці“. Дэкрэт нарушае і другі прызнаны ўсюды ў цывілізаваных краёх асноўны прынцып праўнага палажэньня прэсы. Гэта—права захаваньня рэдакцыйнай тайны. Гэтае права — падстава істнаваньня і ўсей працы прэсы... Нарушэньне гэтага права забівае прэсу. Аб'яднаныя журналісты заяўляюць згары, што астануцца надалей вернымі абаронцамі гэтага права рэдакцыйнай тайны і не адступяцца ад яго пад жадным варункам, у жадным выпадку. У канцы журналісты выражаюць пэўнасьць у тым, што гэты дэкрэт, як руйнуючы ўсё грамадзкае жыцьцё ў краі, будзе хутка скасаваны...

Цікава, што гэты пратэст падпісаны паўнамоцнікамі навет „бутэрброднай“ прэсы, як „Глос Правды“, „Кур. Поранны“ і інш., якія таксама зразумелі, чым дэкрэт гэны пагражае духоваму жыцьцю Польшчы...

Цікаўна таксама адзначыць, што ў-ва ўсей Польшчы знайшліся толькі дзьве газэты, якія без засьцярогаў адобрылі дэкрэт: гэта—віленскае „Слово“ і варшаўская „Польска Збройна“...

Варшаўская газэта „А. В. С.“ даносіць, што адзін з найвыдатнейшых польскіх прафэсароў-юрыстаў, сябра толькі-што зложанай „Рады Праўнічай“, — на запытаньне, як магла Рада юрыстаў прапусьціць такі супярэчны з законам і Канстытуцыяй дэкрэт аб прэсе — адказаў:

„Праект дэкрэту быў на разглядзе Рады. Але Рада, пазнаёміўшыся з яго зьместам, далей навет не разглядала яго, сцьвярдзіўшы супярэчнасьць дэкрэту з Канстытуцыяй“...

У Польшчы.

Першая ахвяра прэсавага дэкрэту.

Як пішуць газэты, першай ахвярай новага дэкрэту аб прэсе ў Варшаве зьявілася газэта Карфантага „Жэчпосполіта“, якая, ведама, спэцыялізавалася на выдумкі ўсялякіх „чутак“, можа і няпрыемных ураду, але-ж—далібог — зусім няшкодных для Польскай дзяржавы... Канфіскавана газэта за палеміку проці заяваў віцэ-прэм. Бартля, выхваляўшага дэкрэт...

Другой ахвярай дэкрэту зьявілася наша газэта ў Вільні. А вось „Кур. Віл.“ спадзяваўся, што першай ахвярай у Вільні будзе „Дзен. Віл.“!...

Газэты пішуць, што міністэрства ўнутраных спраў разам з мін. справядлівасьці апрацоўвае цыркуляр, які мае растлумачыць мясцовым уладам, як яны маюць тасаваць дэкрэт.

Пэпээсы пераходзяць у рашучую апазыцыю да ўраду... „Таварыша Морочэвскага“.

На Канфэрэнцыі партыйных уладаў ППС разам з дэлегатамі пэпээсаўскіх Прафэс. Саюзаў (гарнякоў, мэталёўцаў, чыгунчыкаў і батракоў) пастаноўлена:

1) Спрацівіцца пробам польскга ураду аддзяліць Прафэс. Саюзы ад палітычнага ўплыву ППС; наадварот, — побач з імі злучанымі сіламі вясьці барацьбу за інтарэсы работніцкае клясы;

2) Заклікаць работніцкую клясу да барацьбы з урадам, які ў галіне сацыяльна-гаспадарчай палітыкі рашуча перасунуўся на плятформу капіталізму і вялікага абшарніцтва;

3) Зацьвярдзіць пастанову Цэнтр. Кам. аб пераходзе ў апазіцыю да ўраду.

Добра. Цікаўна толькі, — калі і які гэта польскі ўрад яшчэ не сядзеў на „плятформе капіталістычна-абшарніцкай“: можа тады, калі ў ім на мейсцы „тавар. Морочэвскага“ былі „таварышы Барліцкі ды Зяменцкі“?!

„Таварыш“ Морочэвскі выйшаў... з партыі ППС!

У адказ на ўсе гэтыя пастановы—міністар Морочэвскі паслаў 13-га лістапада ў Цэнтр. Кам. Партыі заяву аб тым, што ён зракаецца ўсіх сваіх партыйных годнасьцяў ды становішчаў, не выключаючы і мандату пасла.

Экс-пэпээсавец Морочэвскі быў па сваей павазе і ўплывам першым, пасьля Пілсудскага, павадыром партыі польскіх сацыялістаў. І вось — першы-ж пасьля Пілсудскага рашуча кідае партыю.

Цікаўна, што ў часе гэтых апазыцыйных нарадаў Галоўнай Рады і Цэнтр. Кам. ППС пан міністар Морочэвскі... паляваў сабе ў Люблінскім павеце ў кампаніі міністраў ды іншых высокіх асобаў.

Рэзультаты выбараў у варшаўскую Касу Хворых.

Выбары ў варшаўскую Касу Хворых далі вельмі цікаўныя рэзультаты.

З усіх працаўнікоў, маючых права голасу, галасавала толькі 25 працэнтаў, або—адна чвэрць.

На першым мейсцы—па ліку выбраных кандыдатаў—стаяць камуністы, якія атрымалі **21 мандат**; пасьля ідуць пэпээсы, атрымаўшыя **16 мейсцаў**; пасьля Бунд—4 мандаты, драбнейшыя сацыял. фракцыі — яшчэ менш.

„Польскія работнікі-нацыяналісты“ (НПР) атрымалі ўсяго 1 мандат. Хадэкі набралі галасоў на 11 мейсц. Умысловыя працаўнікі здабылі 5 мейсц.

Гэткім чынам у Варшаве сярод прале-

тарыяту камуністы ўжо выбілі пэпэсаў з іх манапольнай дагэтуль пазыцыі. Палітыка пэпэсаў робіць сваё..

Ізноў галадоўка палітычных вязьняў у Беластоцкім вастрозе.

„Роботнік“ паведамляе:

„У Беластоку ўжо 3 дні, як ідзе галадоўка палітычных вязьняў. Галадоўка аб'яўлена, як пратэст проці біцьця ды ганяньня ў кайданах палітычных на дапросы. „Ня гледзячы на дамаганьні вязьняў, пракурор ня прыбыў да вастрогу, каб выслухаць скаргі іх. Трэбуем умяшацельства міністра справядлівасьці ў гэтую справу“...

Мы таксама трэбуем... Толькі адначасна дзівімся, чаму пэпэсы, „трэбуючы ўмяшацельства“ ад пана Мэйштовіча, нічога-нічагусенькі ня трэбуюць ад свайго ўласнага міністра—„тав. Морачэскага“?!.

Узрост цэн у Варшаве.

Газэты пішуць, што ў Варшаве пачаўся шпаркі ўзрост цэн на прадметы першай патрэбы, як: хлеб, масла, мяса і інш.

Далейшыя „гаспадарчыя вынікі Нясьвіжа“...

„Дзен. Віл.“ падае вестку з Варшавы, што перагаворы ўраду з цукраварамі-абшарнікамі ідуць добра... для абшарнікаў! Аб сьмеласьці і велічыні апэтытаў цукравараў сьведчыць тое, што яны дамагаюцца падвышкі не на 25 прац., як мы паведамлялі са слоў польскіх газэт, але аж на 50 прац., ці ў паўтара разы! Гэткім чынам кілё цукру мела-б каштаваць ня 1 зл. 40 гр., як цяпер, але—больш як 2 злоты..,

І цяпер польскі цукер заграніцай значна танейшы, як у Польшчы, а пасьля дык сялянам навет „у прыглядку“ ня піць гарбаты ні кавы з цукрам'...

Польскі каталіцызм проці „масонаў“.

На каталіцкім зьезьдзе ў Пазнані „першы саноўнік“ (прымас) каталіцкай царквы ў Польшчы сказаў вельмі цікаўную з палітычнага боку прамову. Павадыр „ваяўнічага каталіцкага кліру“ у Польшчы казаў аб „сучасным крызісе польскай душы“, раўнуючы Польшчу з жыдоўскім народам за часоў прарока Ісаі, калі той „быў пад ярмом тыраніі фальшу ды насіў „узду блуду“ у вуснах сваіх... Паўтараючы словы Папы Пія II, ён сцьвярдзіў, што „ў нашых часох новы тыран лгарства паняволіў каталіцкі народ уздой фальшу“. Хто-ж гэты тыран? „Гэты тыран — той напрамак мысьлі, які Папа назваў „панаваньнем сьвецкай думкі“ („ляіцызмам“ „ляік“ значыць — міранін, сьвецкі чалавек, у проціпележнасьці да „клірыка“ — ксяндза)...

Гэты „ляіцызм“ адмаўляе каталіцкаму касьцёлу, казаў прымас, — „улады навучаньня праўды, ды ўстанаўленьня праў упраўленьня народамі — у мэтах іх значнага збаўленьня“... Гэты „ляіцызм“ раўнуе каталіцкую рэлігію... з усімі іншымі „рэлігійнымі фальшамі“... Гэткім чынам адчыняецца шлях да атэізму, камунізму і г. д... „Польская душа цяпер мучыцца сумлівамі ды няпэўнасьцю“... „Але Польшча павінна супраціўцца рухам, якія падкапываюць яе рэлігійнае жыцьцё“... На барацьбу проці гэтых усіх „апосталаў фальшу“ і заклікае прымас...

А перадусім Полшча павінна весьці барацьбу — з „масонствам“... Як ведама, уся „народовая“ прэса ў Польшчы называе марш. Пілсудскага з яго урадам і прыхільнікамі — „масонамі“, ці — „жыда-масонамі“... Дык гэтай сваей прамовай галава каталіцкага касьцёлу у Польшчы—або аб'яўляе Пілсудскаму вайну, або — наадварот; прапануе яму—саюз, але — на варунках узмацаваньня каталіцкага клерыкалізму у Польшчы...

Як ведама, Напалеон пачуў сваю ўладу запраўды змацаванай толькі пасьля „канкардату“ (угоды) з Рымам... А кожны ведае, што гэты „Рым“ у Польшчы — значна сільнейшы, чым у тадышняй пасьля рэвалюцыйнай Францыі... Мусоліні таксама першым чынам пасьля перамогі над італьянскм народам зрабіў умову з Папай... А ведама-ж, што і гэты „другі Рым“ таксама мае вялікую павагу сярод „кіруючых кругоў“ сучаснай Польшчы.

Спыненьне справы ген. Мальчэвскага.

Справа былага ваеннага міністра ўраду Вітаса, ген. Мальчэвскага, абвінавачанага ў абразе вышэйшага начальства (марш. Пілсудскага), а таксама і сваіх падуладных — афіцэраў і жаўнераў — у часе „перэвароту“, урэшце „ўможона“ (спынена). Справа спынена пасьля экпэртызы псіхіятраў, якія прызналі ген Мальчэвскага „асобнікам у найвышэйшай меры нэрвова хворым“, а з прычыны гэтага—у часе пераваароту—бышым зусім „непачытальным“ (неадказным за свае ўчынкі!)... Эндэцкія газэты праз увесь час пісалі, што абвінавачаньняў проці генарала ніяк ня можна было—ані сфармулаваць, ані даказаць... Дзе праўда, хто-ж разьбярэ?!

Хто забіў „атамана“ Оскілку?

Украінская газэта „Свабода“, выдаваная ў Амэрыцы, дае цікаўныя інфармацыі аб тым, хто і за што забіў „атамана“ Оскілку. Газэта піша, што „атаман“ лятуцеў аб тым, каб, пры польскай дапамозе, зрабіцца „гэтманам Польскай Украіны“. „Оскілка згінуў ад рукі ўкраінца, як здраднік нашага народу“.

Газэта далей кажа, што побач з Оскілкай адначасна дабіваліся „гэтманскага трону“ пад Польшчай яшчэ некольківостра канкураваўшых адзін з адным „кандыдатаў“... Дык няведама ўсё-ж такі, хто-ж забіў Оскілка?!— Мажа падаслаў забойцаў хто з яго канкурэнтаў?..

Заграніцай.

Зацьверджаньне Літоўскім Соймам трактату з ССРР.

5 лістапада Літоўскі Сойм—большасьцю 45 галасоў проці 24 — зацьвярдзіў трактат з Радамі, які паміж іншым, прызнае за Літвой Віленшчыну. Цікаўна, што дакладчык камісі Сойму проста заявіў, што Трактат з Радамі—вынік пераходу ўлады ў Польшчы ў рукі марш. Пілсудскага, што змусіла Літву да больш актыўнай палітыкі.

Правакацыйная праца італьянскай фашыстаўскай паліцыі ў Францыі.

Сьледзтва ў справе правакацыйнай працы фашыстаўскай паліцыі сярод італьянскай эміграцыі ў Францыі вядзецца далей — пад асабістым кіраўніцтвам францускага міністра ўнутраных спраў. Француская прэса, у зьвязку з гэтым сьледзтвам, піша аб Мусоліні дый аб фашыстах гак, як ня пісала ў часе вайны аб немцах. Прэса кажа, што Гарыбальдзі (галава фашыстаўскіх правакатараў у Парыжу) беспасрэдна знасіўся з італьянскім міністрам паліцыі Фэдэрцоні, ад якога атрымаў — „на працу“—паўмільёна франкаў. Той „замаховец“, які кінуў у гэтым верасьні бомбу ў аўтамабіль Мусоліні, быў высланы з Францыі ў Італію—самім гэтым Гарыбальдзі. Пасьля — для такога ж „замаху“—быў вышуканы новы „антыфашыст“ ў Францыі, але той чамусьці ў канцы адмовіўся. З другога боку, Гарыбальдзі быццам прызнаўся, што — ў змове з італьянскімі анархістамі ў Францыі — ён маніўся ўзарваць у паветра адзін з найбольш слаўных сабораў у Парыжу (Норт Дам“). Маюць падазрэньне, што той-жа фашыстаўскі агент прымаў учасьце ў слаўнай крадзежы брыльянтаў у замку Шантйі, віноўнікі якой ня знойдзены дагэтуль. У зьвязку з усім гэтымі—апошн законапраект Мусоліні — аб тасаваньні кары сьмерці проці антыфашыстаў—выклікае страшэннае абурэньне ў францускай прэсе, якая вельмі „ярка“ яго выражае.

„Гішпанская праца“ італьянскага правакатара.

Той-жа самы правакатар, які па загаду фашыстаўскай ахранкі арганізаваў „замахі“ на Мусоліні, канчаўшыяся, ведама-ж, „цудоўным ацаленьнем самім Богам сьцеражонага Павадыра“ (як казаў нядаўна ў сваей прамове—з даручэньня рымскага Папы — адзін з князёў касьцела ў Рыме), які вылаўліваў у Францыі проці - фашыстаўскіх эмігрантаў, каб заманіць іх—„варачацца дамоў“—ў рукі паліцыі,—той-жа самы правакатар Гарыбальдзі працаваў і сярод гішпанскіх рэвалюцыянэраў у Францыі.— Так сама—з даручэньня Мусоліні, які адначасна хацеў дагадзіць гішпанскаму ўраду і... пасварыць яго з францускім! Ен-жа арганізаваў так-званае „каталёнскае паўстаньне“, якое мелі падняць некалькі дзесткоў гішпанскіх патрыётаў-процірывэрыстаў, прарваўшыся праз француска-гішпанскую граніцу, каб... — каб папасьці ў рукі ведаўшай усё гішпанскай паліцыі! Добра, што ў час даведалася аб усім і француская паліцыя, ды папярэдзіла „паўстаньне“; за якое Гарыбальдзі меў атрымаць — ад гішпанскага міністра ўнутр. спраў — 400.000 ліраў (франкаў).

Тэрор у Італіі шалее.

У зьвязку з „замахам“ на Мусоліні ў Італіі ня спыняецца тэрор фашыстаў. У працягу апошніх 2 дзён арыштавана больш 400 асоб—з розных партыяў і проціфашыстаўскіх арганізацыяў.

Ідэал „закона аб прэсе“.

Газэты паведамляюць, што ў новым законе аб рэпрэсіях проці антыфашыстаў пачэснае мейсца адведзена „праступленьням прэсы“...

Напрыклад, заграгічны карэспандэнт, які „распаўсюджывае па-за межамі краю непажаданыя „перакручаныя“ весткі аб Італіі дый аб яе пекным урадзе, караецца 15 гадамі катаргі...

Міністар Бэнэш ня можа прыехаць у Італію.

Чэхаславацкі міністар Бэнэш спытаўся ў італьянскага ўраду, ці можа ён прыехаць у Італію, як прыватная асоба. Урад адказаў, каб ляпей ня ехаў, бо ён ня можа ручацца за яго бясьпечнасьць...

Добрыя парадкі ды „супакаеньне ў краі фашызму!

Новы канфлікт Югаславіі з Італіяй.

У сталіцы Югаславіі на мітынгу ведамы павадыр харватаў Радіч сказаў прамову, у якой перасьцерагаў урад і народ Югаславіі перад пагрозай з боку імпэрыялізму фашыстаўскай Італіі. У Італіі, краі калісьці вольнай мысьлі, цяпер вярнуліся часы Нэрона ці Калігулы („слаўныя“ сваім зьверствам імпэратары былага Рыму). Радіч заклікаў Югаславію зрабіць саюз з Баўгарыяй, каб разам весьці барацьбу проці замахаў Мусоліні на Балканы... Радіч заклікаў Францыю—зьвярнуць увагу на небясьпеку ад італьянскіх замахаў на яе калёніі... Час ужо — палажыць канец імпэрыялізму Італіі на Сяродземным моры...

Італьянскі пасол у Югаславіі зараз-жа заявіў вострыпратэст проці гэтай прамовы Радіча...

„Жалезны трактат“ між Францыяй і Нямеччынай.

5 лістапада ў Бэрліне падпісаны дагавор між Нямеччынай і Францыяй—ў справе абмену прадуктамі жалезнай прамысловасьці.

„Ваенны саюз Францыі з Нямеччынай“...

Ведамы нямецкі прамысловец Рэхбэрг, які стала працуе над поўным зьбліжэньнем Францыі і Нямеччыны, ды рабіў спробы ў гэтым кірунку навет у часе вайны,—апрацаваў цяпер плян француска нямецкага ваеннага саюзу. Падставай гэткага саюзу павінна ў першы чарод быць злучэньне... францускай і нямецкай арміяў — пад адзіным Генаральным Штабам. Францыя мела-б армію лікам 500.000. Нямеччына—300.000. Бэльгія так сама далучылася-б да гэтага саюзу. Рэхбэрг піша, што гэткі ваенны саюз назаўсёды спыніў бы небясьпеку вайны між Францыяй і Нямеччынай.

Гэты артыкул нямецкага прамыслоўца зьявіўся ў францускай газэце „Avenir“ („Будучына“). Але адначасна ў афіцыяльным органе нямецкіх нацыяналістаў надрукаваны гэткага-ж зьместу артыкул старшыні аднэй з наймагутнейшых арганізацыяў нямецкіх нацыяналістаў. Гэты артыкул так сама даводзіць, што вайна між Францыяй і Нямеччынай, двума найбольш культурнымі і прамысловымі дзяржавамі Эўропы, аканчальна-б зруйнавала ня толькі іх, але і ўсю Эўропу. Дык вывад адсюль—адзін: трэба зрабіць саюз, а перадусім—ваенны...

Нямецкая прэса страшэна ўсхвалявана гэтымі артыкуламі.

Кошты вугальнай забастоўкі ў Англіі.

У толькі што адчыненым парляманьце міністар гадлю заявіў, што забастоўка вуглякопаў каштавала краю каля 300 мільёнаў фунтаў (паўтара мільярда даляраў).

Перамога рэспублікі ў Грэцыі.

На толькі што законачаных выбарах у Грэцыі 65 працэнтаў усіх паданых галасоў атрымалі прыхільнікі рэспублікі. Свабода выбароў ахоўвалася навет—гарматамі, якія былі пастаўлены на гарах навакол сталіцы.

Дарагія сябры і грамадзяне!

Ведама кожнаму з вас, што мы ня толькі ў сябе ў вёсцы, але навет у цэнтры павету, у Вялейцы, ня маем ніякой будыніны, гдзе можна было-бы памясьціць якую небудзь культурную ўстанову.

Каб зрабіць зьезд, сход, лекцыю, дык трэба нанімаць „пажарны сарай“, за каторы трэба заплаціць 30 злотых за 1 дзень. Але папярэдзілі ўжо, што болей і „сарая“ гэтага не дадуць нам, бо мы беларусы.

Калі ў нас будуць свае школы, то трэба будзе залажыць і сярэднюю школу, а адпаведнага будынку няма. Думаем адчыніць бібліотэку-чытальню — памяшчэньня няма; паставіць спэктакль няма гдзе. І за што ні ўхапіся, есьць шмат перашкод у гэтым кірунку.

Вось-жа, узяўшы ўсе гэта пад развагу, Вялейскае Таварыства Беларускае Школы праектуець збудаваць будыніну. Але лёгка сказаць збудаваць, ды ня лёгка выканаць. Грошы няма, бедныя мы. Але, што не магчыма аднаму, то магчыма грамадзе.

Патрэба ў будынку надта вялікая, кожны мусіць разумець.

Вось-жа, на аснове ўсяго вышэй паданага, Т-ва зьвяртаецца да ўсіх сяброў і грамадзян за дапамогай на гэту мэту, чым толькі можна.

Нам трэба: калоды, дошкі, гонты, латы, каменьні, цэгла, вапна, шкло, кудзеля. Калі каму далёка вязьці ўсё гэта, то можна і грашмі дапамагчы хто колькі можа.

Зьвяртаемся з гарачым прызывам да ўсіх, ня толькі сяброў, але навет да ўсіх грамадзян.

Зьвяртаемся да Вас беларусаў гаротнікаў, да Вас прыгнечаных, і паняволеных спрадвякоў.

Хто-ж нам паможа, калі ня мы самі? У нашых руках наша лепшая будучыня.

Імёны ўсіх Ахвярадаўцаў будуць выпісаны ў сьпісак закладчыкаў будынку, каб ведаў кожны, каму дарага наша бацькаўшчына.

Дык усе-ж, хто лічыць сябя беларусам, памажыце, хто чым можа.

Грамадзянін Шалкоўскі Янка, сябра Вялейскага Гуртка Таварыства Беларус. Школы даў кусок пляцу на будыняк.

Вёска Слабада, Іжанскае гміны, прыслала ўжо 33 злотых.

Вітаем іх, як першых піянэраў, адгукнуўшыхся на гэты кліч. Вітаем наперад усіх грамадзян, якія дапамогуць збудаваць храм культурны мастацтва.

Усе ахвяры напраўляць па адрэсу: Вялейка павятовая, зямлі Віленскае, вуліца Д.-Бэрнацкага № 2. Управа Вялейскага Гуртка Таварыства Беларускае Школы.

Вялейскі Гурток Т-ва Белар. Школы.

Парляманцкія выбары у Амэрыканскіх Злучаных Штатаў.

У Амэрыцы 2 лістапада адбыліся агульныя выбары ў так-званую Палату Прадстаўнікоў, ці ў Сойм, і — адначасна выбары цэлай траціны сяброў Сэнату. На гэтыя выбары ўскладалі вялікія надзеі — ня толькі ў Амэрыцы, але і ў зьвязанай цяпер з ёй „залатымі ланцугамі Эўропе.

Як ведама, у Амэрыцы даўно ўжо існуе так-званая „ангельская сыстэма партыяў“, абапертая на тым, што краем па чарзе ўпраўляюць толькі дзьве вялікія, амаль ня роўнай сілы, партыі. Калі выбары аддалі ўладу аднэй, дык другая пераходзе ў апазыцыю, і — наадварот. Ад часу зваленьня прэзыдэнта кандыдата „дэмакратаў“ Вільсона з яго палітыкай прыязнага ўмяшацельства ў справы Эўропы, у Амэрыцы пануе партыя „рэспубліканцаў“, якая першым сваім лёзунгам якраз ставіць неўмяшацельства ў Эўрапэйскія справы

Партыя рэспубліканцаў пішла на новыя выбары, маючы вялікія шансы — палітычныя і эканамічныя. Фінансава-гаспадарчая, мілітарная і палітычная вага і моц Амэрыкі за апошнія гады дайшла да такога стану, якога ня мела ніколі. Протэкцыйная палітыка прэзыдэнта Куліджа дала амэрыканцам вялікі дабрабыт; вываз з Амэрыкі расьце нячувана; падаткі ў краі зьменьшаны наагул на 20 працэнтаў, а толькі перад самымі выбарамі ўрад запрапанаваў далейшае вельмі значнае зьмяншэньне іх. Адно толькі, аб чым неяк забыліся паны „рэспубліканцы“, гэта—аб павышэньні дабрабыту вялікай арміі так-званых „фэрмэраў“ — дробных і сярэдніх, па нашаму — амэрыканскага сялянства.

За тое амаль ня ўсё гэтая сялянства належыць да ворагаў „рэспубліканскай партыі“ — да „дэмакратаў“.

„Рэспубліканцы“ пайшлі на выбары з гучным лёзунгам:

„Дабрабыт і Кулідж“. Рэспубліканцы абяцалі і надалей ўстрымлівацца ад учасьцяў у справах палітычна зьнішчанай ды гаспадарча згалеўшай Эўропы; яны заявілі, што здолеюць спагнаць з яе ваеннае пазыкі—у мільярдах даляраў, якія яшчэ больш узбагацяць жыхараў краю — коштам Эўропы. Рэспубліканцы не прызнаюць лігі народаў, ані жадаюць навет „увязывацца“ ў справы „гаагскай міжнароднай правасуднасьці“... Рэспубліканцы сулілі далей бараніць кішані сваіх прамыслоўцаў — высокімі протэкцыйнымі мэтамі.

Праграма „дэмакратаў“ пярэчыць амаль ня кожнаму пункту праграмы „рэспубліканцаў“. Яны толькі ў справе абніжэньня падаткаў ідуць яшчэ далей, абяцуючы радыкальную рэформу усей сыстэмы падаткаў. Дэмакраты хочуць разьвязаць рашуча і сумленна справу ваенных даўгоў Эўропы, разумеючы, што, забіўшы — эўрапэйскія рынкі, лішне суровым спагонам даугоў, Амэрыка тым самым спыніць узрост свайго вывазу, сваей прамысловасьці. Дэмакраты таксама нездаволены сучаснай „Лігай народаў“, але жадалі якраз наадварот — бліжэй падыйсьці да эўрапэйскіх справаў,

Есьць і яшчэ дробныя розьніцы, але нас гэта цікавіць менш. Дый ужо з вышэй сказанага відаць, як страшэнна важна для Эўропы была б перамога дэмакратаў, —якую зьмену яна ўнясла б у агульную палітыку Амэрыкі адносна да Эўропы...

Адбытыя выбары, аднак, ня мелі значэньня рашучай зьмены адносінаў у краі, але значна аслабілі сілу ўрадавай партыі, якая цяпер павінна будзе значна больш лічыцца з апазіцыяй, чым дагэтуль. Дагэтуль прэзыдэнт-рэспубліканец меў вялікую большасьць — на 65 галасоў у „Сойме“ і на 12 галасоў у Сэнаце. Новыя выбары далі абедзьвюм партыям у Сэнаце амаль ня роўныя лічбы галасоў: па 48 сэнатараў (залічаючы да дэмакратаў яшчэ „радыкала“ Ля Фолетта). Гэткім чынам, Сэнат будзе тым „замком“, які будзе моцна замыкаць „законную самаволю“ прэзыдэнта — перадусім у справах замежнай палітыкі...

Але ў „Сойме“ дэмакраты атрымалі толькі 10 новых мандатаў. Гэткім чынам, наагул, „рэспубліканцы“ асталіся пры ўладзе, хоць сіла іх і незалежнасьць ад дэмакратаў значна зьменшылася.

Падчырківаюць яшчэ цікаўны вынік выбараў: на выбарах пацярпелі паражэньне цэлы рад відных кандыдатаў рэспубліканцаў, асабіста выстаўленых прэзыдэнтам Куліджам. А гэта тлумачаць, як перасьцярогу перад правалам апошняга на будучых прэзыдэнцкіх выбарах...

Ня споўніліся, як бачым, надзеі згалелай Эўропы на амэрыканскія выбары. Найбольш расчараваньня дазнае Францыя, якой урад быў навет адлажыў узнаўленьне перагавораў з Амэрыкай у справе даўгоў, спадзяючыся, што будзе весьці іх ўжо з новым урадам—дэмакратаў...

Гаспадарчае разьвіцьцё С.С.Р.Р.

У № 245 „Экономічэской Жизні“ апублікаваны паступныя цыфровыя даныя.

Валавая прадукцыя (вытворчасьць) сельскай гаспадаркі ў ССРР узрасла з 9,031 мільёнаў руб. (па даваенным цэнам) ў 1924-25 годзе да 11,124 мільёнаў руб. у 1925-26 годзе, інакш кажучы—(на 23 працэнты) рост таварнай часткі сельскай гаспадаркі выявіўся ў 22,8 працэнтах У зьвязку з гэтым хлебазагатоўкі павялічыліся з 313,6 мільёнаў пудоў у 1924-25 г. да 584мільёнаў пуд. у 1925-26 г.

Вытворчасьць дзяржаўнай прамысловасьці ўзрасла з 3,761 мільёна даваенных руб. у 1924-25 г. да да 5,333 мільёнаў даваеных руб. у 1925-26 г., даўшы прырост на 42 працэнты. Пры гэтым цяжкая прамысловасьць расла хутчэй у параўнаньні з лёгкай. Капітальныя ўклады ў прамысловасьць значна павялічыліся, з папярэднім годам. Агульная сума ўкладаў дайшла да 778 міл. руб. у 1925-26 г. проціў 385 міл. руб. у 1924-25 г.

Апісаны вышэй рост вытворчасьці прывёў да далейшага паляпшэньні матэр'яльнага стану работніцкай клясы. Заработная плата з 468 руб. у сярэднім за год на 1 работніка ў 1924-25 г. паднялася да 571 руб. на 1 рабочага ў 1925-26 г., што раўняецца 2,750 зл. Дзяржаўны бюджэт за 1925-26 г. вырас да 4 мільярдаў руб.

Вываз вырас з 508 міл. руб. да 685 міл. руб. Прываз узрос з 633 мільёнаў руб. да 730 міл. руб.

Паўторны дабры ўраджай 1926 г. у значнай меры адзначае агульны характар гаспадарчага жыцьця на працягу усяго 1926-27 г. Валавая прадукцыя сельскай гаспадаркі вырасла на 7 працэнтаў, таварная частка на 14½ прац. Прамысловая вытворчасьць павя-

лічыцца па абрахункам Дзяржаўнай Плянавай Камісіі на 18 прац. у параўнаньні з закончаным 1925-26 гаспадарчым годам. Цяжкая прамысловасьць павялічыцца па падрахункам Дзярж. Плян. Кам.назвыш 20 прац.

Велічыня капітальных укладаў у прамысловасьці павялічыцца з 778 мільёнаў руб. у 1925 26 г. да 900 міл. руб. у 1926-27 г., а разам з укладамі на электрыфікацыю — да 1050 міл. руб.

Для забясьпечаньня гэтага росту вытворчасьці і капітальных работ, будзе ў гэтым годзе максымальна павялічана доля прамысловага прывоза ў агульным прывозе з заграніцы. Калі ў 1925 26 г. прывоз для патрэб прамысловасьці быў крыху больш за 60 прац. агульнага прывозу, дык у 1926-27 г. зьбіраюцца яго давясьці да 80 прац. Машын і часьцей да іх будзе прывезена ў 3 разы больш, чым у закончаным цяпер гаспадарчым годзе.

З жыцьця „Грамады“.

Проці незаконных рэпрэсіяў.

Да ведама Цэнтральнага Сэкрэтарыяту даходзяць бесперастанныя скаргі на ўладу першае інстанцыі, якая ў асобах Павятовых Старастаў сыстэматычна забараняець сходы Гурткоў нашае легальнае арганізацыі — Сялянска-Работніцкае Грамады.

Забароны чыняцца ўсімі Старастамі, але асаблівым бічом для легальнае працы зьяўляюцца Старасты Маладэчанскі, Слонімскі, Дзісенскі, Пастаўскі, Навагр噗дзкі і Пінскі. Паліцыя сочыць за кожным крокам Камітэтаў Гурткоў, піша даносы Староствам, а Староствы рассылаюць павесткі, вызываючы нашых Сяброў за 30—40 вёрст для „збаданьня“ ў справе нібы то „нелегальных“ сходаў.

Вышэй успамянутымі Староствамі ўжо пакараны шмат Сяброў Грамады найвышэйшымі карамі—ў адміністрацыйным парадку, прычым пакараных часта адразу-ж садзяць пад арышт на розныя срокі. Гэта адчулі ўсе Камітэты Гурткоў Грамады, Камітэты Павятовыя і давераныя асобы Грамады.

Проці гэтых беспадстаўных рэпрэсіяў зараз-жа неабходна падняць пратэст. Усе, як адзін, у абарону сваіх правоў, загарантаваных нам Канстытуцыяй, Вэрсальскім і Рыжскім Трактатамі!

Мы павінны карыстацца сваімі правамі і дабівацца тых магчымасьцяў легальнае працы, якія маюць іншыя палітычныя партыі: Вызваленьне, ППС, Хіена і г. д.

Свабода слова, свабода сабраньняў, свабода друку, загарантаваныя кожнаму з польскіх грамадзян артыкуламі 105 і 108 Канстытуцыі, ня выкановываецца; для нашых-жа зямель выданы яшчэ асобныя правілы, як напрыклад Распараджэньне Ген. Камісара Усходніх Земляў з 25—V. 1919 году, якое ў значнай меры абмяжоўвае палітычныя правы працоўнага люду захадняе Беларусі. Адміністрацыйная Улада нашых земляў ня лічыцца, ня кажучы ўжо аб Канстытуцыі, навет і з гэтым Распараджэньнем Камісара Усходніх Земляў.

Проці кожнага гвалту над нашымі правамі павінны пратэставаць усе, хто церпіць ад іх, хто жадае лепшай будучыні!

Пратэсты проці незаконнае забароны сходаў крэсавымі ўладамі павінны быць зараз-жа напісаны Камітэтамі ўсіх Гурткоў.

Лісты з пратэстамі, напісаныя так, як хто зможа напісаць, павінны быць адрэсаваны на імя Маршалка Пілсудскага, як прэм'ера, а таксама на імя міністраў Унутраных Спраў і Справядлівасьці.—Пісаць трэба ў 2-х экзэмплярах, сабіраючы пад тэкстам пратэсту магчыма большую лічбу подпісаў усіх Сяброў і не Сяброў Грамады, мужчын і кабет.

Падпісаныя пратэсты ў абодвух экзэмплярах перасылаюцца ў Цэнтральны Сэкрэтарыят (*Wilno, ul. Wielka 30—9*).

Усе павінны падпісваць пратэсты!

Не грамадзіст той, хто не падпіша пратэсту ў абароне сваіх правоў!

Цэнтральны Сэкрэтарыят.

Агульны сход віленскіх арганізацыяў.

7-га лістапада с. г. адбыўся агульны сход сяброў віленскіх гурткоў Беларус. Сялян.-Работ. Грамады, на якім было прысутных каля 130 сяброў. Парадак дня быў наступны: 1) Выбары Агульна-Гарадзкога Камітэту, 2) Прыймо новых сяброў, 3) Бягучыя справы.

Да гэтага часу Віленскія гурткі знаходзіліся ў пэрыядзе арганізацыі, дзеля чаго ня было сталага агульна-мястовага К-ту, а быў тымчасовы, які і кіраваў усей справай. Галоўнаю мэтаю апошняга сходу і было ўкамплектаваць сталы Камітэт, які і быў выбраны ў наступным складзе: Старшыня—Ф. Акіньчыц, Сэкрэтар—М. Навакоўскі, Скарбнік — Майсеюк. Сябры: Старкін і Цімафееў (ад Новасьвецкага гуртка), Сьвятоха і Залескі (ад Сьніпішскага гуртка). Мэнке Лявон і Рыжэўскі (ад цэнтр.-гарадзкога).

Усе сябры Камітэту выбраны аднагалосна сходам, які пажадаў К-ту ўсьпешнае і прадукцыйнае працы, не азіраючыся на зьмінае сіпеньбуржуазна абшарніцкае клікі і яе прэсы.

Між іншым, агульны сход пастанавіў прасіць Галоўную Управу Т-ва Белар. Школы распачаць чытаньне лекцыяў у Віленскіх Народных Дамох, сябры якіх вельмі адчуваюць патрэбу ў культурна-асьветнай працы.

На заканчэньне сходу, які прайшоў пры вялікім зацікаўленьні сабраўшыхся, была вынесена пастанова аб тым, каб паслаць прывітаньне паслу Барану, які сядзіць у Горадзенскім вастрозе за агульна-грамадзкія справы.

Прапяяўшы беларускі гімн, сабраўшыяся разыйшліся, цьвёрда веручы ў тое, што лепшыя для работніка і селяніна дні не за гарамі.

У гуртках.

✕ Даведаўшыся, што ў в. Радагошча, Райчанскай гм., Навагрядзкага пав., арганізаваўся гурток „Грамады“,—камандант Райчанскага пастарунку прыйшоў да сэкрэтара гуртка Уладз. Флейты і трэбаваў выдачы арганізатара гуртка, ліку сяброў і пратаколу сходу, але грам. Флейта адказаў, што камандант ня мае права трэбаваць гэтага.

✕ Камандант Вяліка-Сельскага пастарунку Котранскай гм., Пружанскага пав., сачыць за „Грамадой“. Даведаўшыся ад вырадкаў — Ів. Місюлі, Р. Шчурка і В. Тарасевіча з в. Радзецк, што там сяляне запісваюцца ў „Грамаду“, прыйшоў ды страшыў гэтых грамадзістаў і „радзіў“ выйсьці з „Грамады“. А пасьля арганізацыйнага сходу грамадзістаў у в. Радзецк, гэты камандант кожнага сябру гуртка „бадал“ і пісаў пратакол. Ён-жа затрымлівае і не аддае сялянам „Народнае Справы“, за якую сяляне плацяць свой крывавы грош.

Ад Ц. Сэкрэт. Аб забіраньні газэт зьбярыце дадзеныя і прышліце ў Соймавы Клюб Беларус. Рялян.-Работ. Грамады.

✕ 5./Х. г. г. паліцыянт № 1100 з Пескаўскага пастарунку прыйшоў у в. Ліхінічы, Пескаўскай гм., Ваўкавыскага пав., у госьці да солтыса Рыгора Кушмара—і пачаў страшыць жанок, што напіша пратакол за сушэньне лёну на пячы. Пасьля змусіў (на што ня меў права) селяніна Сяргея Казака вязьці яго да хаты. Па дарозе гэты № 1100 кажа: „Пся крэв, бялорусе, мы вас научымы, як запісываць сень в „Громадэн“! І фактычна пачалі „вучыць“: на Пакровы прыехаў да Ліханічаў камандант і напісаў пратакол на старшыню тамашняга гуртка і сяброў яго — быццам—за „нелегальнэ зэбране“. А гэтае „зэбране“ адбылося, выкачаўшы ўсе фармальнасьці.

✕ 10 га кастрычніка г. г. адбыўся сход гуртка „Грамады“ ў в. Тулятын, Ставецкай гм., Пінскага пав., Староста на сход прыслаў каманданта паліцыі і двох паліцыянтаў з Ставецкага пастарунку. На сходзе сябры „Грамады“ гаварылі аб палажэньні беларускага народу пад Польшчай, аб беларускай школе, аб падатках, ППС, зямельнай рэформе і г. п. Не спадабалася гэта каманданту, і ён „розьвёнзал зэбране“. Прысутныя сябры ў ліку 23 асоб разыйшліся, ня вынесшы ніякай рэзалюцыі.

✕ Як стварыўся гурток „Грамады“ ў в. Вароніцы, Ёдзкай гм., Браслаўскага пав., дык пастарунак у Ёдах зусім абезгаловеў: чэпіцца да сялян за ніштo. Асабліва ўядаецца ён у косьці старшыні гуртка Трахіму Цялежнікаву. 22-га кастрычніка напісалі паліцыянты на яго аж два пратаколы: за дзірачку ў коміне і за тое, што сабака ляжаў у сенях ня прывязаны.

✕ Заложаны ў в. Галявічы, Пачапаўскай гм., Навагрядзкага пав., гурток „Грамады“ зрабіў паліцыянтаў і шпікоў частымі „гасьцьмі“ гэтай вёскі. Але сяляне, як адзін, сталі тварам да „Грамады“ і задам да гэтых „госьцяў“ — навет старыя жанчыны паўпісываліся ў „Грамаду“. Толькі Мікалай Яўлаш і Антось Гаўрон ня толькі не аграмадзіліся, але навет і другіх запужваюць. Што праўда, яны ў ваччу сялян, як кажуць расейцы, маюць: „ноль внимания і грош презрения“.

✕ Поп Кутылоўскі з м. Казлоўшчына, Слонімскага пав., вядзе акцыю проці „Грамады“, называючы яе камуністычнаю, і распаўсюджвае Павлюкевічаўскае дэфэнзыўнае „Слова“ і адозву. Папу ў яго нягоднай рабоце памагаюць Андрэй Альшэўскі і Туровіч.

✕ Як толькі даведалася Дзісьненская паліцыя, што ў в. Мікалаева, Дзісьненскага пав., залажылі сяляне гурток „Грамады“, дык хацела стэрарызаваць сялян. 20./Х. г. г. камандант з трыма паліцыянтамі, узяўшы ў вайскогаа асадніка Зыгмунта Жылінскага „апінію“ маральнасьці сялян, пайшоў у Мікалаева. „Збадал“ там старшыню, сэкрэтара і сяброў гуртка, сьпісаў на іх „пратакол“. Страшыла паліцыя і нагаварывала не запісвацца ў „Грамаду“, а вайсковыя асаднікі ёй падбрэхвалі; але сяляне ў адказ на гэта яшчэ дружней пасыпалі ў „Грамаду“.

Ад Цэнтральнага Сэкрэтарыяту.

Агарэвіцкаму гуртку: Друкі і партыйныя білеты пасланы Вам даўно.

Ялоўскаму гуртку: Каб зрабіць сход, неабходна трэба паведаміць Старасту павятовага.

Згублены партыйны білет, выданы на імя Янкі Роліча за № 5598, уневажняецца. Новы білет выдаецца за № 48117.

✕ **Крэўскаму гуртку.** Мітынгі забаронены. Паслы прыехаць ня могуць.

✕ Партыйны білет № 694, выданы на імя Мікалая Чыжа, уневажняецца.

✕ Уневажняюцца пасьведчаньні, выданыя, як старшыні гуртка, Сьцяпану Палейка № 4271, і, як сэкратару, Мікалаю Чыжу № 4272.

Да сяброў Грамады Вялейскага павету.

Ня гледзячы на тое, што ўжо двойчы былі разасланы па ўсіх гуртках пісьмы і формы сьпіскаў сяброў, па якіх яны павінны былі прысылаць сьпіскі на 1-га кастрычніка, некаторыя гурткі і дагэтуль яшчэ ня прыслалі ні сьпіскаў, ні сяброўскіх складак, ні справаздачы аб працы гуртка.

Апіраючыся на вышэйпаданае, Павятовы Камітэт просіць усе гурткі аднясьціся да справаздаўчае працы з поўнай увагай, бо ад гэтага будзе залежыць нармальнасьць працы, пачынаючы ад Гурткоў і канчаючы Цэнтральным Сэкрэтарыятам.

За ўсімі спраўкамі зьвяртацца толькі да Павятовага Камітэту.

Пратаколы сходаў, як новастворaных гурткоў, так і істнуючых ужо, павінны прысылаць толькі ў Павятовы Камітэт.

Запоўненыя дэклярацыі павінны адсылацца ў Цэнтральны Сэкрэтарыят, калі гурткі далёкія, а блізкія могуць прыносіць у Камітэт.

Кожны гурток павінен на дзень 1-га кожнага месяца прысылаць у Павятовы Камітэт справаздачу. Адпаведная анкета справаздачы будзе прыслана кожнаму гуртку.

Вялейскі Павятовы Камітэт
Бел Сял.-Раб. Грамады.

8-га лістапада 1926 г.
г. Вялейка.

Павятовы Зьезд.

У нядзелю, 21-га лістапада, а 10 гадзіне ранніцай у „Domu Urzędniczym“, у Саколцы адбудзецца Зьезд Сяброў Сакольскага павету.

На зьездзе небходна прысутнасьць Камітэтаў Гурткоў, давераных асоб Грамады ўсіх Сяброў Сакольскага павету.

Цэнтральны Сэкрэтарыят.

З работніцкага руху.

Пэпэсы на „Крэсах“.

У Берасьці ў часе выбараў у Мястовую Раду пэпэсавец Узэмбло зажадаў на зборцы ад праф. саюзу чыгуначнікаў, каб яны галасавалі за сьпісак ППС, пагражаючы ў праціўным выпадку зачыніць праф. саюз. Большасьцю галасоў было пастаноўлена галасаваць за сьпісак Работніцкай Еднасьці. У адказ на гэта Узэмбло распусьціў выбарны прэзыдыум чыгуначнікаў і назначыў сваіх камісараў, да якіх сябры ня маюць жаднага даверыя. Ня гледзячы на колькіразовае дамаганьне з боку членаў саюзу агульнай зборкі і выбараў у раду, паны пэпэсы не згаджаюцца на гэта і сходу ня склікаюць.

Другой праявай пэпэсаўскага і бундаўскага „дэмакратызму“ ў Берасьці быў разгон Рады Праф. Саюзаў Берасьця праз Цэнтр. Камісію ў Варшаве без паказаньня якіхколечы прычын.

Пратэст Праф. Саюзаў Берасьця.

Канфэрэнцыя Праф. Саюзаў у Берасьці, па выслуханьню рэфэратаў і дыскусіі ў справе роспуску Рады Праф. Саюзаў, сьцьвярджае:

Дзеяльнасьць большасьці Цэнтр. Камісіі Праф. Саюзаў недапушчальна, бо, замест таго, каб імкнуцца да арганізаваньня як найшырэйшых работніцкіх мас у праф. саюзы, каб зрабіць гэтыя праф. саюзы здольнымі да запраўднай барацьбы з буржуазіяй і капіталістамі, тактыка большасьці Цэн. Кам. Праф. Саюзаў зводзіцца да таго, каб разьбіць Праф. Саюзы, каб з праф. саюзаў зрабіць ня масавую арганізацыю працоўных, але якуюсь партыйную пэпэсаўска-бундаўскую арганізацыю. Довадам гэтага зьяўляецца масавае зачыняньне саюзаў і Рад саюзных па ўсей Польшчы, а таксама роспуск Рады Праф. Саюзаў у Берасьці.

Роспуск Рады Праф. Саюзаў у Берасьці, мы, работнікі, прадстаўнікі ўсіх Праф. Саюзаў Берасьця, уважаем за недапушчальны. Сцьвярджаем, што роспуск Рады ёсьць удар для работнікаў Берасьця, што Цэнтр. Кам. Праф. Саюзаў замест таго, каб памагаць работнікам у барацьбе з буржуазіяй, становіцца на старане апошняй. Дзеля таго лічым, што роспуск Рады Праф. Саюзаў недапушчальны і дамагаемся ад Цэн. Кам. Праф. Саюзаў зараз-жа скасаваць пастанову аб роспуску Рады Праф. Саюзаў м. Берасьця.

Старшыня: (—) **Радачынскі.**
Сэкрэтар: (—) **Дудзік.**

„Абаронцы“ працоўных.

Цэнтральная Камісія Праф. Саюзаў, апанаваная праз ППС, прыняла пастанову проціў цэнтралізацыі і аб'яднаньня барацьбы за заработную плату і супольныя для ўсей работніцкай клясы дамаганьні, як: звароту стратаў з прычыны нявыплачанага дадатку на дарагоўлю, утрыманьня 8 гадзіннага рабочага дня, ангельскай суботы, водпускаў, касы хворых і г. д. Пратэсты лявіцы супраць гэтай згубнай для работніцкай клясы пастановы былі адкінуты.

Прасьледаваньне праф. руху.

Паліцэйскія рэпрэсіі проці праф. руху растуць, чым далей, тым болей. Гэтак нядаўна зачынены будаўляны праф. саюз, апячатана памешканьне дрэўнага саюзу і выкінуты з свайго памешканьня саюзы шкляны і капялюшнікаў у Варшаве.

„Дэмакраты“

У той час, як адміністрацыя перасьледуе і зачыняе праф. саюзы, пэпэсы і бундаўцы выкідаюць паасобных дзеячоў з праф. саюзаў за іх палітычныя перакананьні і зачыняюць цэлыя аддзелы. У праф. саюзе чыгуначнікаў даволі выступіць з крытыкай управы, каб быць выкінутым. З дрэўнага саюзу выкідаюць за кандыдатуру па сьпіску Блёку Лявіцы ў Касу Хворых. З падобных-жа прычын выкінуты панамі „дэмакратамі“ з Цэнтральнай Камісі цэлы праф. саюз хімікаў і арганізуецца новы разламовы саюз.

Міжнародавая салідарнасьць.

У Альбэртголі (ў Англіі) адбылася дэманстрацыя работніцкіх арганізацыяў з прычыны 9 угодак сацыяльнай рэвалюцыі ў СССР. Прамаўляў дэпутат Лэнсбюры, які адзначыў, што рэвалюцыю гэту выклікала нежаданьне рабоча-сялянскіх мас вясьці далей імпэрыялістычную бойню. Калі работнікі адмовяцца забіваць адзін аднаго, дык капіталісты ня змогуць вясьці далей вайны. Сабраўшыяся аднагалосна прынялі рэзалюцыю, у якой жадаюць далейшага пасьпеху рабочым і сялянам СССР у іх будаўніцтве сацыялізму. Рэзалюцыя дамагаецца ад ангельскага ўраду скліка ньня ангельска-радавай канфэрэнцыі дзеля ўлагоджаньня нявырашаных пытаньняў, адчыніла гандлёвы крэдыт для СССР і пашырыла закон аб падтрыманьні заменжнага гандлю таксама і на зносіны з СССР.

ХРОНІКА.

Агульны сход сяброў Новасьвецкага Гуртка Т-ва Беларускае Школы. 10 лістапада с. г. адбыўся ў Новасьвецкім Народ. Доме агульны сход сябраў Новасьвецкага Гуртка Т-ва Бел. Школы, на якім было прысутных каля 70 сяброў.

Гэты сход чамусьці вызваў вялікае зацікаўленьне паліцэйскае ўлады: прысутнымі былі: прадстаўнік ад Камісарыяту Ураду і паліцыянт, які вельмі шчыра стараўся даведацца „акольным шляхам“ адрасы Старшыні Нар. Дому У. Рэшатава і Старшыні Віленскага К-ту Бел. Сял.-Раб. Гр. Ф. Акіньчыца, хацяя яны напэўна добра ведамы ў адрасным стале, а можа і ў іншых установах. Пад канец сходу зьявіўся аж сам падкамісар з памочнікам і атрадам паліцыі, які акружыў Нар. Дом. Сама сабою, нічога з таго, што можа хацелася-бы знайсьці, — не знайшлі: сход быў легальны і абгаварваў чыста арганізацыйныя пытаньні. Усіх прысутных зьдзівіла такая „ўважлівасьць“ паліцыі да мірнае культурнае працы беларускіх працоўных мас і ў-ва ўсіх зьявілася думка, што напэўна буржуазныя клюбы, гдзе ідзе п'янства і карцёжная ігра, не карыстаюцца такою „апекаю“ з боку ўлады...

Як бы там ні было, сход адбыўся без перашкод. Абгаварылі ўсе бягучыя па Нар. Дому справы: ўзнос сяброўскіх складак, пашырэньне бібліатэкі і г. д. Зроблена пастанова прасіць беларускую віленскую інтэлігенцыю прыйсьці на помач працоўнаму люду і падзяліцца з ім сваей навуковай ведай.

Па сканчэньні сходу засьпявалі беларускі гімн і іншыя беларускія песьні, пасьля чаго мірна разыйшліся па хатах.

Чародныя публічныя лекцыі. У нядзелю, у 4 гадз. папал., у памяшчэньні „Грамады“ (Вялікая вул. 30 кв. 9) будуць прачытаны дзьве публічныя лекцыі. Ів. Савіцкага — уступленьне да гісторыі Беларусі і Грыневіча — „сацыяльная эволюцыя на фоне ўсясьветнае гісторыі“. Уваход бясплатны.

Скарбонкі Т-ва Беларускае Школы. Міністэрства Унутраных Спраў дало дазвол сябром Т-ва вывесіць у сваіх прыватных кватэрах скарбонкі дзеля збору ахвяр на мэты Таварыства.

„Дрыгва“ на сцэне. 13.XI г.г. у суботу у залі Віленскае Беларускае Гімназіі была згуляна „Дрыгва“ драма Фр. Аляхновіча.

Спэктакль адбыўся з удзелам і пад кіраўніцтвам самога аўтара — на карысьць незаможных вучняў.

Афіцыяльны курс грошы на 12-га лістапада. Даляр — 8 зл. 95 гр. Залаты рубель — 4 зл. 61 гр.

12. XI. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,98. Зал. руб. 4,70. Чырвонец 47 50.

З жыцьця Горадні.

✕ **З жыцьця хімічнікаў.** Работнікі і работніцы нашага места, падобна работнікам другіх гарадоў польскае „дэмакратычнае“ рэспублікі, жывуць у вельмі цяжкіх матэрыяльных варунках, ня лепшых, чым варункі сялянскага жыцьця. Каб ня быць галаслоўным, падам тутака жменю фактаў, якія будуць казаць самы за сябе. Есьць у нашым горадзе **серніковая фабрыка**, якая працавала раней цэлы тыдзень (6 дзён), але няведама з якіх прычынаў раптам пачала працаваць толькі 5 дзён (мо' ў хуткім часе і таго ня будзе!). Зарабляюць тамака марныя грошы,— як кажуць, на хлеб дый ваду. Бо, напрыклад, кабеты зарабляюць па **10 злотых у тыдзень**,—дык чым можна, апрача хлеба дый вады, заспакоіць свой голад? А тут настае зіма, трэба адзецца, абуцца, напаліць у хаце і г. д. Трэба грошы і грошы... А ўсё з кожным днём даражэець, цэны на хлеб скачуць уверх. Дык вось, хочучы палепшыць матэрыяльныя варункі працы, работнікі гэтае фабрыкі, зарганізаваныя ў прафэсіянальны саюз хімічнікаў, на агульным сходзе зрабілі пастанову дэлегаваць свайго прадстаўніка да капіталіста шведа Анэнбэрга ў Варшаву з просьбаю і трэбаваньнем падвышкі платы і каб можна было рабіць 6 дзён у тыдзень. Той іх прыняў і навет абяцаў, што гэта неяк „da się zrobić“. Пры гэтым фабрыкант нагляднa паказаў работніцкім прадстаўнікам, як ён іх цэніць і за каго маець. Завёўшы ў кухню, ён паказаў свайго сабаку, які яму каштуе

шмат грошай, кажучы, што сабака кожын дзень зьядаець цэлага печанага гуся, сыру 1 фунт і, паеўшы, запівае гэта літрам малака... Дэлегаты, пагледзеўшы, толькі сумна пераглянуліся. Прыехаўшы ў Горадню, яны сазвалі сход, расказалі, што бачылі ў свайго „хлебадаўцы" і што той абяцаў, ды што сам прыедзе за пару дзён...

Праходзіць пара дзён. Бачаць: едзе з сабакай у аўтамабілі Аізэнбэрг. Прыехаўшы, нічога не папытаў і ніякага загаду не зрабіў дзеля паляпшэньня быту работнікаў, толькі яшчэ раз наглядна паказаў усім, што яго сабака зьядае кілё сыру, печанага гуся і запівае літрам малака... Дык зразумелі работнікі, што яму даражэй гэны сабака, чым жыцьцё беларускага работніка і работніцы.

Молат.

Голас сялянства.

Пастанова.

Мы, грамадзяне м. Высоцка, Століпскага пав., Палескага ваяводзтва аднагалосна дамагаемся спагнаньня з абшарнікаў 740 мільёнаў злотых „залеглых" падаткаў і скасаваньня 10% падвышкі падаткаў для сялянства, дамагаючыся пералажэньня іх на абшарнікаў.

М. Высоцк. **85 подпісаў.**

Пастанова.

Мы, грамадзяне сяла Залатое, Высоцкай гм., Століпскага пав., аднагалосна дамагаемся спагнаньня з абшарнікаў 740 мільёнаў злотых „залеглых" падаткаў і скасаваньня 10% падвышкі падатку для сялян, дамагаючыся пералажэньня іх на абшарнікаў.

Залатое. 19 жніўня 1926 г. **14 подпісаў.**

Карэспандэнцыі.

Культурная праца.

(Вялейшчына).

Пасьля трох-месячнае маўчанкі, Вялейскі Беларускі драм-гурток пад кіраўніцтвам артыста Аляксандры Каляды, ізноў пачаў працаваць.

24-га кастрычніка г. г. у в. Новыя-Зімоды адыграны былі п'есы: „Пан Міністар" кам. у 3-х актах Ф. Аляхновіча, і „Зьбянтэжаны Саўка" водэвіль у 1-м акце Родзевіча.

Ня гледзячы на тое, што пагода была надта дрэнная, народу сабралася шмат. Усе не маглі зьмясьціцца. Сталі ў сенях.

Хата досыць вялікая, чалавек 150 зьмясьціла, зацікаўленьне агульнае. Гэта сьведчыць, што і вёска цікавіцца тэатрам у сваёй роднай мове.

Глядзельнікі трымаліся падчас ігры надта добра. Вопляскам ня было канца. Адчувалася, што яны былі шчырыя.

Артысты гралі досыць добра, калі прыняць пад увагу тое, што гэта першае іх выступленьне.

Стараньнем Нова-Зімодраўскага гуртка збудавана, хоць маленькая, але досыць добрая сцэна.

Апрача пастановак спэктакляў, Управа Гуртка Т-ва Белар. Школы маніцца павясьці больш шырокую працу ў гэтым напрамку. Хоча перапварыць сваіх аматараў на запраўдных мастакоў. Грам. Каляда маніцца чытаць лекцыі па гісторыі тэатру, аб грыме, дыкцыі, дэклямацыі, фонэтыцы і т. п. Насколькі гэта яму ўдасца — пакажа будучыня. Усё будзе залежаць ад слухачоў майстроўні.

Управа Гуртка Т-ва Бел. Школы.

Знайшлі „нелегальнае"!

(В. Ярашова, Маўчадскае гм. Баранавіц. пав.).

Першае нязбылічнае сабраньне сяброў Ярашоўскага Гуртка. Бел. Сял.-Раб. Грамады, аб якім за 6 дзён быў паведамлены Стараста Баранавіцкага пав., адбылася 19.IX б.г. Здаецца, нямала часу мела староства даць перад сабраньнем той або іншы адказ на паведамленьне Старшыні Гуртка, Кастуся Галубовіча; але аказалася, што мясцовая паліцыя аб сабраньні нічога ня ведала, а старшыня [illegible] што пан Стараста прыслаў яму аж 25.IX б.г. забарону з тэй прычыны, што паступіў ён „nie zgodnie z art. 3 Rozp. Kom. Z. W. z dn. 25.V 1919 r." і не напісаў у паведамленьні мэты, праграмы сабраньня і ў якой мове будуць адбывацца прамовы, адным словам, усяго таго, што вымагаецца ад арганізатараў публічных сходаў. Апрача гэтага атрыманьнем забароны насыпаліся ў пастарунак даносы, што на сходзе было 150 пасторонных асоб, учасьнікі лаялі ўладу і іншая брахня.

Хто-ж гэтыя ворагі, якія робяць ілжывыя даносы, каб паказаць у працы Гуртка што-небудзь „нелегальнае"?

Першы — гэта ўсім ведамы ў нас сышчык і правакатар, Язэп Журка, які ў леташнім годзе ўкраў у беднага селян. в. Ярашова, Цімоха Саўчука, авечку, зарэзаў і зьеў яе, а ў грам. Абрама Бушэля, каторы часова пражываў у в. Ярашове, — украў апошнюю карову. У 1925 г. за „нелегальную" працу пасадзіў у вастрог 12 нявінных сялян, якіх хутка выпусьцілі на свабоду. Другі — знахар Антон Пераход, ведамы ў нашай ваколіцы, ашуканец і пьяніца. Сяляне в. Ярашова пісалі на яго жалабу да Старасты Баранавіцкага пав. за тое, што, „лечачы" шаптаньнем розныя хваробы, ён ашуквае несьвядомых людзей і распаусюджвае часта заразу. Аднак за гэта ён дагэтуль не пакараны, так што свабодна „лечыць", п'е і гуляе... Апрача гэных двух, займаюцца даносамі жыхары тэй-жа вёскі Сямён Шэпна — зяць абшарніка і Палая Вінпічэк—кабета цэмная бедная. Ходзіць яна ў лапцях, пад носам мае заўсёды соплі, якія зьлізвае языком, — а вось на пастарунку часта бываець з даносамі!...

Маючы паказаньні ўсіх гэтых „сьведкаў" і забарону Старасты ў справе „нелегальнага" сабраньня, — 25.IX б.г. зьявіўся ў в. Ярашова Камандант пастар. дзярж. паліцыі ў м. Моўчадзі і напісаў пратаколы на Старшыню Гуртка К. Галубовіча і грам. А. Камара, у доме якога адбылася сабраньне. Паміж іншым, Камандант ручаўся перад сялянамі, што абодва яны за гэтае сабраньне будуць пасаджаны ў вастрог. Вось, як стараюцца ў нас разьбіць шляхотную працу сьвядомых сыноў беларускага народу. Але — ці ўдасцца?

Ярашэвіч.

„Выбрыкі панскіх прыслужнікаў".

(З Дзісеншчыны).

Чаго толькі ня робіцца, каб перашкодзіць росту Грамады?! Усе, каму Яна не да смаку, ня ведаюць, што ўжо і выдумліваць, бо бачаць, што на іхнюю брахню ніхто не зьвяртае і ўвагі.

Сьпярша страшылі. Гэтак у Празароцкай гміне гандляр шкаплерамі Юльян Самуйла пачаў страшыць, што ўсіх, хто запісаўся ў Грамаду, будуць вешаць. Але павесіць яшчэ ніводнага сябру не павесілі, а пана шкаплерніка сябры, за пагрозу, цягнуць да адказнасьці. Вось і годзі брахаць.

Тады пачалі высьмейваць усялкімі спосабамі і сяброў, і мову нашу, і газэты і г.д... Але на гэтае дык ніхто з нас і вухам не павёў. Брашы — хоць ловні.

Дык панскія падлізьнікі тады зрабілі штуку, якую толькі і могуць зрабіць „культурныя халуі, якія ад мужыка адарваліся, а да пана не даскочылі. Бо ўсё такі думаем, што паляк добрае мысьлі гэтага ня зробіць.

Гэтыя панскія рукалізы выбрудзілі ўначы 24.IX г.г. шыльд (вывеску) Празар. гмінпага камітэту Грамады.

Хто гэтае зрабіў, — патроху даведаліся і пастараемся захаваць у памяці прозьвішча гэтага панскага падлізьніка.

Грамадовец.

Нам пішуць з вёскі што:

× У в. Апечках Стаўпецкай гм. і пав., на 40 вучняў прыслалі аж 3 вучыцялёў і 1 вучыцельку. А вучыцялі гэтыя за тры гады навет і чытаць дзяцей не навучылі,—відаць, не дае карысьці школа ў чужой мове! Раз сабраліся сяляне і загаманілі, што-вось — у Слабодцы за Нёмнам беларускую школу твораць і спэктаклі беларускія там ставяць, — як там добра! Падслухаў гэта вучыцель—і на пастарунак, а там —паліцыя, пратакол і разагнала сялян. Прынясьлі раз абвестку, што ў Слабодцы будзе беларускі спэктакль —хто хоча, каб ішоў. — Угледзіў гэта паліцыянт Сьмяховскі,—аглянуўся, ці ніхто ня бачыць, сарваў прыклеееную афішу і ў кішэнь. Цяпер сяляне шугнулі арганізавацца, каб палажыць канец гэткім адносінам.

× Прыслалі ў в. Кабыльнікі, Пачапаўскай гм., Наваградзк. пав., вучыцеля. Ня мае бацька ў-ва што абуць ці адзець сваё дзіця, каб паслаць у школу,—дык адразу пратакол! А сам вось што вычварае, — прыкладам, 24 кастрычніка г. г. усю ноч танцаваў у Кабыльніках (сам жыве ў в. Ятра), а назаўтра ў школу ня прыйшоў, бо—кажа: „здрове не позваля" (працаваць дзень і ноч). Гэткія ў нас настаўнікі!

Ад рэдакцыі. Аб гэтым падайце жалабу школьнаму інспэктару і напішэце дэкларацыі на беларускую школу.

× Паміж вёскаю Боўтрыкі, Тарнапольскай гм. і в. Буды, Ялоўскае гм., Ваўкавыскага пав. ляжыць 120 дзес. казённае зямлі з-пад высечанага лесу. У 1912 годзе расейскі ўрад рашыў прадаць гэтую зямлю па палове вёскам Боўтрыкі і Буды, сяляне далі задатак, і, каб не вайна, справа дайшла-б да канца. А цяпер зусім іначай. Сяляне вёскі Буды ня езьдзілі ў Расею, мелі за што купіць і купілі зямлю, а Боўтрыкі—езьдзілі і хоць зьбяднелі, але хацелі купіць, бо жыцьця няма бяз зямлі, ды—дзе ж там! Не прадалі. Боўтрыкі жаліліся ў Варшаву, але нічога не памагло.

Ад рэдакцыі. Гэтую справу мы перадалі ў Соймавы Клюб Бел. Сялян.-Раб. Грамады.

× Селянін Міхась Андруцэвіч з в. Пінчычы, Дзятлаўскай гм., Наваградз. пав., узяў картачку і паехаў па дровы, што зусім ужо згнілі ў лесе. Назьбіраў і едзе з людзьмі да хаты. Прыехаў ён да пасады Хільмоны, і спаткалі яго лясьнікі: Лазоўскі—з в. Галаўлі і Вайтовіч з Польшчы. Аглядаючы дровы, Вайтовіч крычаў на сялян: „Большэвіцы, пся крэв,—бандыці"! А Лазоўскі так лаяўся, што і апісаць ня можна. Грам. Андруцэвіч адказаў, што ён не бандыт, а той бандыт, хто гэтак лаецца, ды запыняе людзей, —як яны. —Дык яны, памсьціўшыся за гэта, тры злоты садралі з Андруцэвіча за дровы, якія даўно згнілі ў лесе, напісалі пратакол і забралі сякеру, ды, трасучы рэвольверамі, хацелі вярнуць яго за 6 вёрст да лясьнічага.

× Удава Ярына Магір з в. Кошлавічы, Дзевяткаўскай гм., Слонімскага пав., не заплаціла страхоўкі, бо сама бяз хлеба сядзіць. У Ярыны Магір жыве другая ўдава, Люба Весялуха, — жанчына без кала — без двара. Вось-жа войт з пісарам, зайшоўшы па падатак да Яр. Магір і застаўшы ў хаце аднаго хлопчыка Весялухі, забралі з хаты самавар гэтай кватаранткі. Цяпер-жа жанчына падрала апошнія чаравікі, ходзячы па самавар, усё ткі не аддалі яго.

× Сахаловіч, — сэквэстратар Нова-Пагостскай гм., Браслаўскага пав., душыць сялян пры спаганяньні падаткаў. — Чуць спазьніўся селянін, дык ён удвая спагоне. А-то і па два разы трэбуе падатак; — тады, хто мае квіт,—то шчасьце, а хто — не, то другі раз плаціць. Пры плацяжы падатку трэба з ім таргавацца, бо заўсёды трэбуе больш, чым належыць.

× 13 кастрычніка г. г. у часе выплаты грошаў за работу ў двары Кабаках, Малецкай гм., Пружанскага пав., дворскі войт „пан" Крупскі—былы балаховец, — за тое, што Мікалай Мароз з в. Хвойнікі ня схіліўся, як праходзіў гэты „пан",—схапіў хлапца за каўнер і, наклаўшы кулакоў у плечы, выкінуў на двор.—Гэтак панскія сабакі паступаюць з рабочымі!

× Тодар Ляховіч з в. Вялікае-Сяло, памоцнік войта ў Гарадоцкай гм., Маладэчанскага пав., вельмі ўціскае сялян.—У Казла Пётры з в. Бярозаўцы за 5 зл. штрафу забраў новы кажух. 17/Х г. г. гэты Ляховіч з гмінным пісарам Воўкавічам ў в. Васькоўцы пазабіралі апошнія кажухі, падушкі, бурносы і г. п. неабходныя рэчы. Да Міхася Невяровіча ў в. Бярозаўцы кідаліся з рэвольвэрам, каб ён йшоў адсядзець суткі вастрогу ў гміну.

× У вёсцы Стральцох, каля Баранавічаў, гаёвы пана Юндзіла фальшыва замэльдаваў сваму „хлебадаўцу", што вясковыя хлапцы пасуць коні ў лесе на яго пасьвішчы, хаця яны пасьвілі на сваім, грамадзкім. Дык „грабя" паклікаў паліцыю, якая пачала біць хлапцоў. Хлопцы, пакаштаваўшы пару добрых тумакоў, давай уцякаць. Камандант, убачыўшы, што „chłopi zwiewają", пачаў страляць у іх, ды палажыў трупам аднаго з хлапцоў на мейсцы. Да ніякай адказнасьці камандант не пацягнены.

× 24 кастрычніка г. г. на сход гуртка „Грамады" ў в. Міхалі, Пліскай гм., Дзісьненскага пав., усунуўся п'яны паліцыянт з Пліскага паст., Рагацкі, і пачаў чапляцца да старшыні гуртка з рознымі глупствамі. Калі зьвярнулі яму ўвагу, што трэба гутарыць пабеларуску, то злаяў ён беларускую мову. Ледзьве ўспакоілі яго.

× Уначы з 13 на 14 (па старому стылю) верасьня г. г. на слупах каля царквы, да якой належыць в. Парэчча, Слонімскага пав.,—было напісана: „Трэбуем звальненьня палітычных вязьняў і скасаваньня асадніцтва на „Крэсах", і вывешаны 2 чырвоныя сьцягі. Угледзіў гэта поп і загадаў зьняць сьцягі. Сабраўся народ і пасьля вутрані пачаў гаманіць аб сваёй нудзе-бядзе, аж прыйшлі два паліцыянты, з якіх адзін — асаднік з Мар'янполя, і, злаяўшы людзей, загадалі разыйсьціся—народ разыйшоўся, а самы пачалі зьдзіраць напісанае. Выйшаў поп і аддаў сьцягі паліцыі.

× Шчараўскі поп, што ўжо 5 чалавек упакаваў у вастрог, — за пахаваньне жонкі Сьцяпана Жука з в. Малай Волі, Курылаўскай гм., Слонімскага пав., трэбаваў 47 зл.

× У в. Дорагляны, Курылавіцкай гм., Слонімскага пав., памёр непрацаздольны Сяргей Шыманскі і пакінуў жонку бяз гроша. Удава ня мела за што прывязьці папа да хаты, дык без папа завязьлі нябожчыка ў Дзерачынскую царкву. А там поп бяз 9 зл. не згадзіўся адслужыць паніхіды. Тры дні стаяў пакойнік у царкве і толькі на чацьверты дзень згадзіўся поп за 3 зл. 25 гр. выпаўніць абрад.

× 10. Х. г. г. у в. Стары Пагост у працягу паўгадзіны пагарэлі 25 гаспадароў, —пагарэла многа дабра і жывіны. 25 сямей засталіся бяз хлеба, вопраткі і страхі над галавою.

Змаганьне за родную школу.

Школьная Улада супроць волі люднасьці паадчыняла ўрадовыя польскія школы ў тых вёсках, дзе люднасьць дамагаецца сваей роднай беларускае школы. Што-год падаюцца просьбы на прыватныя беларускія школы, але Школьныя Інспэкторы не дазваляюць і прыватных школ.

У 1925 годзе масава складаліся дэкляраці аб жаданьні ўрадовай беларускае школы, але таксама і ўрадовае беларускае школы яшчэ не даюць.

Ня гледзячы на колькі-разовыя адмовы з боку Школьнае Улады, людпасьць беларуская ўсё-ж такі ня траціць надзеі ды ізноў настойна дамагаецца таго, што ей належыць.

Сёлета таксама шмат вёсак праз Т-ва Беларускае Школы дамагаюцца прыватнае школы ды масава складаюць дэклярацыі на ўрадавую беларускую школу.

Але Школьныя Інспэктары і Куратары вымагаюць столькі фармальнасьцяў, што выдача канцэсіі на прыватныя школы вельмі зацягваецца.

Папярэдняга жа дазволу на заняткі таксама не даюць.

Выконываючы ўсе фармальнасьці, што вымагаюцца для адчыненьня прыватнае беларускае школы, людпасьць ня хоча пасылаць сваіх дзяцей у чужую польскую школу.

А Школьныя Інспэктары навет, часам, штрафуюць бацькоў, якія не пасылаюць дзяцей у польскую школу,

Гэтак, Школьны Інспэктар Наваградзкага павету у вёску Зарэчча, Карэліцкае гміны прыслаў 18 паведамленьняў аб аштрафаваньні бацькоў ад 1-го да 8 злотых або адсідкі ад 1-го да 4-х дзён.

Трэба адзначыць, што просьбу аб выдачы канцэсіі на прыватную беларускую школу ў гэтай вёсцы Таварыства Беларускае Школы паслала ў верасьні м-цы г. г.

У вёску Руткевічы, Карэліцкае гміны, той самы Інспэктар прыслаў „33" паведамленьні аб такіх самых карах на бацькоў за непасыланьне дзяцей у польскую школу. Жыхары гэтае вёскі таксама дамагаюцца сваей роднай школы.

Школьны Інспэктар Вялейскага павету аштрафаваў на 10 злоты жыхароў в. Асіновічы, Вялейскае гміны за непасыланьне дзяцей у польскую школу. Просьбу аб выдачы канцэсіі на гэту школу Таварыства Беларускае Школы паслала аж у верасьні, але пакуль што жаднага адказу ад Інспэктара няма.

Галоўныя Управы Таварыства Беларускае Школы ў справе зацягваньня выдачы канцэсіі Школьнымі Інспэктарамі, а ў зьвязку з гэтым і ў справе штрафаў за непасыланьне дзяцей у польскую школу зьвяртаецца да Міністра Асьветы.

Да ведама сяброў і Гурткоў Таварыства Беларускае Школы Дзісьненскага і Наваградзкага паветаў.

Дзеля кіраваньня працаю Гурткоў Таварыства Беларускае Школы на мясцох Галоўная Управа Т-ва, на падставе арт. „4" §§ 15 і 16, ужо залажыла ў месьце Глыбокім на Дзісьненскі павет і ў м. Наваградку на Наваградзкі павет—Акружныя Управы, як аддзелы Галоўнае Управы ў Вільні.

Акружныя Управы кіруюць справамі арганізацыі і легалізацыі Гурткоў і бібліатэк-чытальняў, прымаюць у Таварыства новых сяброў, якія яшчэ не падавалі заяваў у Галоўную Управу і не атрымалі сяброўскіх білетаў, высылаюць Статут і інструкцыі Т-ва, школьныя дэклярацыі і іншыя блянкі ў справе арганізацыі і легалізацыі Гурткоў, бібліатэк-чытальняў, народных дамоў, адчыненьня прыватных беларускіх школ і г. далей.

Толькі ў справе выдачы кніг для бібліатэк-чытальняў на льготных варунках (на выплату) трэба зьвяртацца да Галоўнае Управы праз сваю Акружную Управу.

Справы Гурткоў і сяброў Таварыства з Наваградзкага і Дзісьненскага паветаў Галоўная Управа перадае ў адпаведныя Акружныя Управы.

Так што ўжо залегалізаваныя і не залегалізаваныя Гурткі і тыя грамадзяне, якія пажадаюць быць сябрамі Таварыства, а так сама і тыя, каму патрэбны школьныя дэклярацыі і інструкцыі ў культурна асьветных справах ад 15 гэтага лістапада мусяць ужо зьвяртацца асабіста ці пісьменна да Наваградзкае Акружнае Управы па адрэсу: Nowogródek, Wielki rynek, 37, а да Глыбоцкае Акружнае Управы па адрэсу: M. Głębokie, ul. Warszawska—69.

Уся перапіска з Наваградзкага і Дзісьненскага паветаў, што будзе прыслана ў Галоўную Управу пасьля 15 гэтага лістапада, для выкананьня будзе адсылацца ў Акружныя Управы.

Усе пасьведчаньні і сяброўскія білеты, выданыя Галоўнаю Управаю, лічацца і на далей важнымі і могуць быць заменены толькі па распараджэньню Акружных Управаў.

Сяброўскія складкі ад гурткоў і сяброў Наваградзкага і Дзісьненскага паветаў так сама павінны скіроўвацца ў Акружныя Управы.

Галоўная Управа.

11. XI. 1926 г.

Паштовая скрынка.

А. Кудраўцу. У Вашай карэспандэнцыі ня можна знайсьці сэнсу, а апроч таго, няма ў ёй адрэсу карэспандэнта. Таму і не зьмяшчаем яе.—**Цупрыяну.** Вашай карэспандэнцыі не зьмяшчаем з прычыны недакладнасьцяў у ёй і нястачы там Вашага адрасу. — **Асташонку і № 1840.** Вашых карэспандэнцыяў зьмясьціць ня можам.—**Селяніну.** Вы наракаеце, што Паўлюкевіч нахальна прысылае Вам свае дэфэнзыўнае „Белар. Слова". Ужо не пашле, бо перасталі паны даваць яму „авансік". — **Янцы Гутто.** Вашу карэспандэнцыю аб папу з дзяком не зьмяшчаем, бо папоўскімі справамі займаемся тады, калі яны крыўдзяць народ. **Беднаму селяніну.** Вы ў сваей карэспандэнцыі ясна не сказалі: ці ў дзень імянін свае „малжонкі" ваш вучыцель адправіў сваіх дзяцей са школы да хаты (аб чым толькі можна дагадвацца з папярэдняга зьместу),—ці не. Ад гэтага-ж залежыць уся „соль" карэспандэнцыі. — Бяз гэтага высьненьня зьмясьціць яе ня можам. **Грам. Жуку.** Другая Вашая карэспандэнцыя не падходзіць у газэту па свайму зьместу. **В. Гэтаму**—во. Ваш фэльетон выкарыстаем. Пісаць можаце. — Пішэце больш. **Гобусу.** Аб „посьпехах" Шурпы мы ўжо пісалі.

Адказны Рэдактар: К. Вайтовіч.
Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.
Выдавец пасол на Сойм П. Мятла.